

REPORTATGE

Un segle i mig de mineria

Eva Perisé i Miquel Bailac documenten en un llibre les més de 700 concessions per explotar el material, sobretot carbó

A. MEGÍAS GIL

@amegias59

Lleida

Garsineu Edicions va publicar a finals del 2022 el llibre 'Mines i miners, Vall Fosca, Peramea, Sossís, Vilamitjana, Isona i Conca Dellà, Llimiana, Montsec de Meià, Corçà, Coll de Nargó i Malpàs (1833-1975)', d'Eva Perisé i Miquel Bailac.

Es tracta d'una recerca sobre la història de la mineria durant gairebé un segle i mig en aquesta zona del Pirineu, "tot el territori del Geoparc i afegint Malpàs", explica a LA MAÑANA Eva Perisé, que també és la directora del Museu Hidroelèctric de Capdella. Així, apareixen més de 700 concessions, documentades estudiant les dades dels butlletins oficials de la província de Lleida, que fan un precís dibuix de l'activitat que es va desenvolupar en les diferents èpoques, sobretot amb l'extracció de carbó, però també d'altres materials com el coure.

Eva Perisé detalla que tot aquest temps d'explotació es divideix en tres grans blocs. "Primer durant el segle XIX és una explotació local; després a partir de 1880 comença a entrar capital estranger i és un revulsiu amb l'arribada d'enginyers i la tecnificació, però baixa de nou al segle XX; i amb les hidroelèctriques al Pirineu hi ha una nova revifalla, que torna durant l'autarquia de la guerra civil i la postguerra".

Un altre punt a destacar que es tracta en el llibre, és el de l'especulació amb les concessions, ja que no totes les que es donaven s'acabaven explotant. "Es feia negoci", explica Miquel Bailac. Per exemple, explica, "alguns feien veure que havien trobat molt carbó, venien accions i als quatre anys havien desaparegut deixant uns quants estafats" o altres que anaven jugant amb els terminis per fer benefici. També parlen d'un dels principals problemes per a una mineria eficient, el de les comunicacions. "A Isona no hi havia ni carreteres", assegu-

Foto: Fons Jesús Sánchez / Les dones van patir unes condicions molt dures i arribaven a guanyar menys pel seu treball que els menors

"Les condicions de treball a les mines eren brutals, sobretot per les dones"

ra Miquel, i tampoc hi havia sistema ferroviari, el que suposava un sobrecost en uns jaciments "en general pobres". I a tot això s'havia d'afegir unes condicions de treball "brutals", sobretot per les dones, que fins i tot guanyaven menys que els menors, però que "van ser molt importants", com tots els pagesos de la zona que s'incorporaven com a peons. A més de tota la història d'aquesta època, la publicació es completa amb una sèrie de mapes i els codis QR on es poden consultar totes les concessions.

Foto: Fons Cardona Fonoll / Un grup de miners a l'explotació de Meià

a la zona del Geoparc

Foto: ACPJ / El jaciment de Malpàs, l'únic estudiat que està fora del territori de l'actual Geoparc Orígens, es va convertir en la tercera conca minera de carbó més important de Catalunya

Un estudi inèdit a la zona que vol ser un punt de partida per altres treballs

La recerca prèvia per arribar a aquesta publicació ha estat "un procés llarg", asseguren els autors, que els ha tingut enfeïnats més de quatre anys. "És la primera vegada que es fa un estudi tan extens de la mineria en aquesta zona", destaca Eva Perisé. A més, recorda Miquel Bailac, tota la primera fase es va fer en període de pandèmia. "Estàvem separats per 150 quilòmetres i a més la Covid". Això també va obligar a altres canvis, com "passar a fer les entrevistes per telèfon, quan la persona més jove tenia 80 anys", però final-

ment van superar les dificultats i completar el projecte. Això sí, malgrat la ingent tasca que han fet, sobretot a l'Arxiu Històric de Lleida, "on estan el 90% de les dades" i després amb la coordinació d'aquestes i la redacció, Miquel Bailac assegura que no han pogut aprofundir en molts àmbits, com el social o sobre els accidents que hi havia, el que "hauria necessitat potser quatre anys més, perquè són arxiu de difícil accés", però considera que "és un bon punt de partida que pot servir per a futures investigacions; hi ha molt a fer encara".

Foto: Fons Gerlabert (ACPJ) / La manca de comunicacions feia pujar la despesa en uns jaciments "en general pobres"